

Τι είναι η αφασία;

Πιθανότατα αντιμετωπίσατε την αφασία για πρώτη φορά πριν καιρό. Αρχικά, η αφασία δημιουργεί ερωτηματικά όπως: τί είναι η αφασία, πώς αναπτύσσεται και ποια επιπρόσθετα προβλήματα μπορεί να δημιουργηθούν;

Τι είναι η αφασία;

Κάθε άνθρωπος χρησιμοποιεί το λόγο. Μέρη της χρήσης του λόγου είναι να μιλάμε, να βρίσκουμε τις σωστές λέξεις, να καταλαβαίνουμε, να διαβάζουμε, να γράφουμε και να κάνουμε χειρονομίες. Η αφασία επισημάνεται όταν εξαιτίας της εγκεφαλικής βλάβης ένα ή περισσότερα μέρη του λόγου δεν λειτουργούν σωστά. Επομένως, Αφασία -Α (=στερητικό α) φασία (=μιλώντας) σημαίνει πως κάποιος πλέον δεν μπορεί να πει αυτό που θέλει. Δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει το λόγο. Εκτός από την αφασία μπορεί να προκληθεί και παράλυση ή και άλλα προβλήματα σχετικά με:

- τις συνειδητές/εκούσιες κινήσεις,
- την παρατήρηση του περιβάλλοντος,
- την αυτοσυγκέντρωση, την πρωτοβουλία, και την μνήμη.

Οι άνθρωποι δεν μπορούν πλέον να κάνουν δύο πράγματα ταυτόχρονα.

Πολλοί άνθρωποι έχουν ζήσει την εμπειρία του να μην γίνονται κατανοητοί ή του να μην μπορούν να καταλάβουν το τι λέει ο άλλος κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στο εξωτερικό. Ακόμα και σε χώρες όπου γνωρίζουμε τη γλώσσα πολύ καλά, μπορούμε να έχουμε παρόμοιες εμπειρίες, όπως για παράδειγμα κατά τη διάρκεια μιας επίσκεψης στο γιατρό. Σε χώρες όπου δεν γνωρίζουμε τη γλώσσα καλά, η επικοινωνία μας είναι πάντοτε περιορισμένη, και συνήθως δεν επιτυγχάνουμε να παραγγείλουμε το φαγητό που θα θέλαμε. Οι άνθρωποι που υποφέρουν από αφασία αντιμετωπίζουν τέτοια προβλήματα καθημερινά. Επομένως, η αφασία είναι ένα πρόβλημα του λόγου. Δεν υπάρχουν δύο άνθρωποι που υποφέρουν από αφασία στον ίδιο βαθμό, η αφασία είναι διαφορετική για τον καθένα. Ο βαθμός της εξέλιξης της αφασίας εξαρτάται, ανάμεσα σε άλλους παράγοντες, στην τοποθεσία και στο βαθμό της εγκεφαλικής βλάβης, την γλωσσολογική ικανότητα του ασθενή και την προσωπικότητά του. Μερικοί άνθρωποι με αφασία μπορούν να καταλάβουν το λόγο σωστά αλλά έχουν πρόβλημα να βρουν τις σωστές λέξεις ή να φτιάξουν προτάσεις. Κάποιοι άλλοι, ωστόσο, μπορούν να μιλήσουν άνετα αλλά ότι λένε είναι δυσνόητο. Αυτοί οι ασθενείς συνήθως έχουν μεγάλο πρόβλημα να καταλάβουν το λόγο. Η γλωσσολογική ικανότητα των ανθρώπων με αφασία βρίσκεται συνήθως ανάμεσα σε αυτά τα δύο άκρα. Όμως προσέξτε: κάποιος που υποφέρει από αφασία έχει ακέραιες νοητικές ικανότητες. Σχεδόν πάντα γίνεται κάποια αυτόματη αποκατάσταση του λόγου όταν παρουσιάζεται η αφασία. Η συγκεκριμένη αποκατάσταση ωστόσο είναι σπάνια ή δεν είναι ολοκληρωτική. Ωστόσο με πολλή εξάσκηση, προσπάθεια και επανάληψη μπορεί να επιτευχθεί κάποια βελτίωση.

Η ανάπτυξη της αφασίας

Η αφασία είναι αποτέλεσμα εγκεφαλικής βλάβης. Η αιτία της εγκεφαλικής βλάβης είναι συνήθως οι αγγειακές επιπλοκές. Τέτοιες επιπλοκές καταλήγουν σε εγκεφαλικό, εγκεφαλική αιμορραγία, εγκεφαλικό έμφρακτο ή αποπληξία. Άλλες αιτίες για την ανάπτυξη της αφασίας είναι για παράδειγμα τραύμα στον εγκέφαλο (συνήθως αποτέλεσμα ατυχήματος) ή όγκος στον εγκέφαλο.

Ο εγκέφαλός μας χρειάζεται οξυγόνο και γλυκόζη προκειμένου να λειτουργήσει. Εάν, εξαιτίας εγκεφαλικού ή άλλων αιτιών, η κυκλοφορία του αίματος στον εγκέφαλο παρουσιάσει επιπλοκές, τότε τα εγκεφαλικά κύτταρα θα νεκρωθούν στην συγκεκριμένη περιοχή. Στον εγκέφαλο υπάρχουν διάφορες περιοχές με διαφορετικές λειτουργίες. Στους περισσότερους ανθρώπους η περιοχή για τη χρήση της γλώσσας βρίσκεται στο αριστερό μέρος του εγκεφάλου. Σε περίπτωση τραύματος σε αυτές τις περιοχές τότε αναφερόμαστε στην αφασία.

Ποια επιπρόσθετα προβλήματα μπορεί να εμφανιστούν?

Σπάνια συμβαίνει ο ασθενής να υποφέρει μόνο από αφασία. Συνήθως επηρεάζονται και άλλα μέρη του εγκεφάλου. Παραδείγματα από επιπρόσθετα προβλήματα είναι τα εξής :

-Περίπτωση ημιπληγίας. Για τους ασθενείς που υποφέρουν από αφασία, αφορά συνήθως το δεξιό μέρος του σώματος. Η επαφή των μυών στο ένα μέρος του σώματος επηρεάζεται με αποτέλεσμα να δυσλειτουργούν.

-Απώλεια της μισής όρασης (Ημιοψία). Οι περισσότεροι ασθενείς βλέπουν μόνο οτιδήποτε βρίσκεται από τη μεριά του σώματός τους που είναι υγιής αλλά όχι από την μεριά που έχει επηρεαστεί.

-Απώλεια γνώσης σχετικά με το πώς κάποιες διαδικασίες πραγματοποιούνται (Απραξία). Απλές διαδικασίες όπως το να ντυθείς, να φας και να πιεις ξαφνικά δεν μπορούν πλέον να γίνουν συνειδητά. Για παράδειγμα, κάποιος που υποφέρει από απραξία δεν ξέρει πώς να σβήσει ένα κερί όταν του ζητηθεί (συνειδητή πράξη), ενώ μπορεί να σβήσει αυτόματα το σπίρτο που κρατά όταν βρίσκεται σε κίνδυνο να κάψει τα δάχτυλά του.

-Προβλήματα με την κατάποση τροφών και υγρών (Δυσφαγία). Εξαιτίας της εγκεφαλικής βλάβης οι μύες της κατάποσης και του γαστρικού συστήματος μπορεί να παραλύσουν ή να ευαισθητοποιηθούν, ή ακόμη και να μην λειτουργούν. Σε αυτές τις περιπτώσεις η αναγκαία διαδικασία της λήψης τροφής και της πόσης γίνεται ένα πολύ δύσκολο εγχείρημα. Η παράλυση και η απώλεια της αίσθησης στα μάγουλα, μπορεί να προκαλέσει την ανεπαίσθητη έκκριση σάλιου από την γωνία της στοματικής κοιλότητας.

-Προβλήματα μνήμης. Στην προσπάθεια να ανακαλέσουμε πληροφορίες, η γλώσσα έχει ένα πολύ σπουδαίο ρόλο. Εξαιτίας της γλωσσολογικής ανεπάρκειας, η μνήμη φαίνεται να δυσλειτουργεί. Για αυτό το λόγο, πάντα να γράφετε κάποιες λέξεις 'κλειδιά' που θα μπορούσαν να βοηθήσουν τον ασθενή που υποφέρει από αφασία να θυμάται ευκολότερα κάποια πράγματα.

-Διαφορετικές αντιδράσεις. Συχνά κάποιος ασθενής αντιδρούν πολύ διαφορετικά σε κάποιες καταστάσεις μετά το εγκεφαλικό, απ' ότι θα αντιδρούσαν στο παρελθόν. Ο έλεγχος της αυτοσυγκράτησης και της έκφρασης των συναισθημάτων γίνεται πιο δύσκολος. Είναι πιθανό κάποιος ασθενής να γελούν ή και να κλαίνει πιο συχνά, ενώ παράλληλα ακόμη και η προσπάθεια να σταματήσουν να είναι πολύ πιο δύσκολη απ' ότι στο παρελθόν.

-Επιληψία. Όταν ο εγκέφαλος συνέρχεται από τη βλάβη συνήθως δημιουργείται μια ουλή. Συχνά αυτή η ουλή αναπτύσσει ένα είδος 'κλειστού κυκλώματος' μέσα στον εγκέφαλο με αποτέλεσμα το σώμα να δονείται, η αναπνευστική λειτουργία να χάνει την ομαλό ρυθμό της και ο ασθενής να χάνει τις αισθήσεις του. Οι επιληπτικές κρίσεις διαρκούν για λίγα λεπτά αλλά συνήθως εμφανίζονται απροσδόκητα και οι επιπτώσεις που έχουν όχι μόνο στον ασθενή αλλά και στην οικογένειά του είναι πολύ μεγάλες.

Η παραπάνω απαρίθμηση των επιπρόσθετων προβλημάτων δεν εξαντλείται μόνο σε αυτά τα σημεία. Τα συμπτώματα της αφασίας και οι επιπτώσεις της είναι διαφορετικές για τον κάθε ασθενή. Οποιοδήποτε από τα προαναφερόμενα προβλήματα *μπορεί* να εμφανιστεί σε συνδυασμό με την αφασία αλλά ωστόσο *δεν είναι απαραίητο*.

Η θεραπεία της αφασίας.

Πολλοί άνθρωποι που υποφέρουν από αφασία έχουν εισαχθεί στο νοσοκομείο για κάποιο χρονικό διάστημα συνήθως αφού έχει διαπιστωθεί η εγκεφαλική βλάβη. Όμως ακόμα και όταν τελειώσει η περίθαλψη στο νοσοκομείο πολλοί άνθρωποι με αφασία χρειάζονται περαιτέρω θεραπεία και υποστήριξη. Δυστυχώς δεν είναι πάντα σαφές σε ποιον θα μπορούσαν να απευθυνθούν για την προκειμένη περίπτωση. Συμβουλευτείτε τον γιατρό σας σχετικά με τις επιλογές που υπάρχουν στην περιοχή σας. Σχεδόν πάντοτε οι λογοθεραπευτές είναι αυτοί που αναλαμβάνουν την θεραπεία της αφασίας. Η διάρκεια της θεραπείας εξαρτάται, μεταξύ άλλων παραγόντων, από την ανάρρωση του ασθενή από την αφασία και από τις επιλογές και τους κανονισμούς της χώρας στην οποία ζει ο ασθενής.

Βασικές αρχές επικοινωνίας.

Λόγω της αφασίας συνήθως ο τρόπος με τον οποίο ασθενής αντιλαμβάνεται κάτι ή ο τρόπος με τον οποίο εκφράζεται αλλάζει. Οι άνθρωποι μπορούν να επικοινωνήσουν με κάποιον ο οποίος υποφέρει από αφασία χρησιμοποιώντας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις εναπομείναντες επιλογές επικοινωνίας. Κάποιος με προχωρημένη αφασία συνήθως καταλαβαίνει τις πιο σημαντικές λέξεις από μια πρόταση. Καταλαβαίνει τις λέξεις 'κλειδιά'. Συνήθως όμως αυτή η διαδικασία μπορεί να προκαλέσει μια λανθασμένη συνεννόηση επειδή ο συνδυασμός των λέξεων 'κλειδιά' και η γενική γνώση των πραγμάτων μπορεί να οδηγήσει σε λάθος κατανόηση του μηνύματος. Συχνά εμείς και κάποιος που υποφέρει από αφασία νομίζουμε πως έχουμε καταλάβει ο ένας τον άλλον πολύ καλά. Πολλές φορές στη συνέχεια της συζήτησης αντιλαμβανόμαστε πως δεν είναι αυτή η πραγματικότητα.

Έάν θέλετε να πείτε κάτι σε κάποιον με αφασία

- Αρχικά, χρειάζεστε χρόνο για τη συζήτηση. Καθίστε άνετα και επιδιώξτε οπτική επαφή.
- Έάν δεν ξέρετε πώς να ξεκινήσετε την κουβέντα, πείτε κάτι απλό για τον εαυτό σας και στη συνέχεια κάντε ερωτήσεις για τις οποίες ήδη ξέρετε την απάντηση.
- Μιλήστε αργά και σε μικρές προτάσεις, και τονίστε τις πιο σημαντικές λέξεις της πρότασης.
- Γράψτε τις πιο σημαντικές λέξεις. Επαναλάβετε το μήνυμα και δώστε στον ασθενή ότι γράψατε. Ο ασθενής μπορεί να το χρησιμοποιήσει ως μνημονικό ή ως μέσο επικοινωνίας.

-Βοηθήστε κάποιον με αφασία με τα προβλήματα έκφρασής του με το να δείχνετε, να κάνετε χειρονομίες, να ζωγραφίζετε ή να γράφετε και το να ρωτάτε εάν μπορεί να δείχνει, να κάνει νοήματα, να ζωγραφίζει ή να γράφει. Συμβουλευτείτε μαζί με τον ασθενή κάποιο λεξικό τσέπης ή έναν οδηγό επικοινωνίας.

Έάν κάποιος με αφασία θέλει να σας πει κάτι

Αρχικά πρέπει να είναι ξεκάθαρο σε ποιον αναφέρεται, τι συνέβη, και πιθανότατα πότε και που συνέβη. Είναι πολύ σημαντικό να ρωτήσετε τις σωστές ερωτήσεις, να είστε εφευρετικός, και να προχωρήσετε στην συζήτηση όσο το δυνατόν πιο συστηματικά.

Βοηθητικά μέσα επικοινωνίας

Σε πολλές χώρες υπάρχουν ειδικά βιβλία επικοινωνίας με εικόνες, ζωγραφιές και λέξεις. Με το να δείχνεις μια εικόνα ή μια ζωγραφιά κάνεις πιο ξεκάθαρο τι ακριβώς εννοείς. Ρωτήστε το γιατρό ή το λογοθεραπευτή σας εάν τέτοιου είδους βοηθήματα είναι διαθέσιμα στη χώρα σας. Εάν δεν υπάρχουν στη χώρα σας, τότε θα μπορούσατε να κατασκευάσετε το δικό σας οδηγό επικοινωνίας στο οποίο θα μπορούσατε να συμπεριλάβετε εικόνες και λέξεις οι οποίες είναι σημαντικές για το άτομο που υποφέρει από αφασία. Με αυτόν τον τρόπο, μπορείτε να ανοίξετε μια συζήτηση σχετικά με γεγονότα ή συναισθήματα.

Όταν επικοινωνείτε με κάποιον που υποφέρει από αφασία με οδηγό επικοινωνίας θα μπορούσατε να ψάξετε μαζί για ιδέες ή έννοιες που είναι σημαντικές για τη συζήτηση. Έχοντας χαρτί και μολύβι πρόχειρα μπορείτε να σημειώσετε τις πιο σημαντικές λέξεις της συζήτησης τη μια κάτω από την άλλη έτσι ώστε να είναι ευκολότερο για τον ασθενή να ακολουθήσει τη κουβέντα και να θυμάται τα περιεχόμενά της.

Η υπομονή κατακτά τα πάντα.

Απαιτείται πολύς χρόνος και υπομονή προκειμένου να μπορέσουμε να κάνουμε μια συζήτηση με κάποιον ο οποίος υποφέρει από αφασία. Κάποιες φορές και αφού έχουν εξαντληθεί όλα τα βοηθήματα επικοινωνίας μπορεί ακόμη να μην καταλαβαίνει ο ένας τον άλλον. Σε τέτοιες περιπτώσεις σταματήστε την συζήτηση, χαλαρώστε για λίγο και συνεχίστε αργότερα. Πιθανότατα να έχετε καλύτερη τύχη!

Περισσότερες πληροφορίες

Στην ιστοσελίδα του Association Internationale Aphasie (AIA) θα βρείτε περισσότερες πληροφορίες για την αφασία σε διάφορες γλώσσες:

www.aphasia-international.com.

Επίσης εδώ θα βρείτε τις ιστοσελίδες για διεθνείς συνδέσμους για την αφασία όπου ο καθένας παραχωρεί πληροφορίες για την αφασία στη γλώσσα του.

Ο στόχος της παρούσας ιστοσελίδας είναι να τοποθετήσει την αφασία το επίκεντρο της προσοχής και να κινητοποιήσει την ίδρυση ομάδων επικοινωνίας για όσους υποφέρουν από αφασία προκειμένου να εμποδίσει την κοινωνική τους απομόνωση.